

Maandelijksche Vergadering
op WOENSDAG 5 JUNI 1935

in het Natuurhistorisch Museum, precies 6 uur

VERSLAG VAN
DE MAANDELIJSCHES VERGADERING
OP WOENSDAG 1 MEI 1935.

Aanwezig de dames: B. v. Itallie, B. Vankan, Th. v. Schaïk, A. Kemp-Dassen en de heeren: Jos. Cremers, J. Schulte, Br. Christophorus, M. Schoonbrood, D. v. Schaïk, W. Prick, M. v. d. Boorn, P. A. Scholte S.J., M. Kemp, J. Beckers, Fr. Sonnevile, J. Rijk, J. Maessen, G. Caselli, G. Barendrecht, H. Jongen, M. Mommers, L. Grosier, P. Marres, Fr. v. Rummelen, Edm. Nyst, L. Gregoire, P. H. Schmitz en G. Waage.

Na opening door den Voorzitter krijgt P. H. Schmitz S.J. het woord, die spreekt over:

Het voorkomen van een „Hypopygium circumversum” bij Phoriden.

Er is maar zelden gelegenheid om Phoriden uit haar larven te kweken, omdat de prae-imaginale toestanden van de meeste soorten geheel onbekend zijn. Tot de soorten, waarvan larvenmateriaal gemakkelijk te verkrijgen is, behooren behalve *Megaselia rufipes* en *Phalacrotophora fasciata* vooral verschillende *Paraspiniphora*'s, omdat bij dit genus de eieren in doode huisjesslakken afgelegd worden.

Ik had reeds herhaaldelijk en in verschillende streken op deze wijze *Paraspiniphora*-imagines gekweekt, maar daarbij steeds verzuimd, de vliegjes direct na het uitkomen uit het puparium nauwkeurig te bekijken. Men wacht natuurlijk in zoo'n geval gewoonlijk, totdat de dieren de behoorlijke stevigheid van hun chitineskelet verkregen hebben en genoegzaam uitgekleurd zijn. Maar toen ik onlangs uit San Remo van P. I. Sala S.J. een groot aantal *Helix*-huisjes gevuld met Phoriden-puparia gekregen had, wilde ik juist ook eens een onuitgekleurd exemplaar voor mijn collectie hebben, naast andere, goed ontwikkelde; de dieren bleken nl. tot een nog onbekende, aan *Paraspiniphora maculata* en *helicivora* verwante soort te behooren. Opzettelijk werd derhalve een pas verschenen imago opgespeld en nu zag ik tot mijn verbazing, dat het mannelijke hypopygium 180° gedraaid was, met de ventraalplaat naar boven. Bij een tweede exemplaar, waaraan meer tijd gegund werd, bedroeg de draaiing ongeveer 270°. Dit draaide dan binnen enkele uren verder tot 360° en bereikte aldus den normalen stand. De draaiing was, van achteren gezien, in de richting van links

naar rechts, dus gelijk die van de wijzers van een klok.

Meermalen heb ik ook puparia geopend, die naar mijn schatting binnen 12 tot 24 uren moesten uitkomen; ook in deze gevallen vond ik steeds een afwijking van 180° van den normalen stand.

Het schijnt derhalve, dat bij deze Phoride een zoogenaamd „hypopygium circumversum” voorkomt, een interessant verschijnsel, dat bij Phoriden nog niet is waargenomen en ook bij andere Dipterafamilies pas in de laatste 15 jaren ontdekt en nader onderzocht is, b.v. bij de bekende blauwe bromvlieg *Calliphora erythrocephala* Meig. Bij dit insect had Bruel in 1897 zuiver anatomisch vastgesteld, dat de ductus ejaculatorius spiraalvormig om den endeldarm heendraait. Door J. Feuerborn werd in 1922 het vermoeden geuit, dat dit door een torsie van het hypopygium veroorzaakt wordt. Onderzoekingen van Th. Schröder (1928) hebben de quaestie definitief opgelost. De resultaten van Schröder geeft Feuerborn (Entomol. Mitt. Berlin XV 425) in 't kort aldus weer: „In den ersten Tagen der Puppenruhe bildet sich am Abdomen der jungen Imago ventral vom After die Genitalhöhle mit der Anlage der Genitalausführungsgänge. Die gesamte Anlage wandert dann zunächst an die Dorsalseite, dann weiter wiederum an die Ventralseite des Abdomens, während die Ausbildung des Genitalapparates stetig fortschreitet, um erst auf dem Endstadium der Drehung zur Vollendung zu gelangen, etc.”. Er is dus tusschen onze Phoride en *Calliphora* in zoover een verschil, dat bij het uitkomen van de bromvlieg de geheele draaiing afgeloopen is, terwijl bij de onderhavige *Paraspiniphora* de laatste halve omwenteling postmetabool plaats heeft.

Waarschijnlijk komt een hypopygium circumversum niet alleen bij deze, maar ook bij alle andere *Paraspiniphora*-soorten, ja zelfs bij de meeste Phoriden voor. Bij enkele soorten wordt geen volledige cirkel beschreven, b.v. bij *Gymnophora* en *Metopina*. De asymmetrische stand van 't hypopygium was mij bij soorten van deze genera reeds lang opgevallen, zonder dat ik wist waarmee dit samenhang.

Spr. brengt vervolgens een verhandeling van Dr. H. J. Stammer ter sprake: „Das Leuchten des Collembolen Achorutes muscorum Templ. nebst Bemerkungen über die in Deutschland vorkommenden leuchtenden Landtiere” (Biol. Zentrbl. 55 1935 178—182). Volgens Stammer zijn er in Duitschland zeven soorten van lichtende landdieren: de drie (ook in Nederland voorkomende en als „glimwormpjes” bekende) kevers *Lampyrus noctiluca* L., *Phausis splendidula* L., *Phosphaenus hemipterus* Goeze; twee Myriapoden, nl. *Scoliopterus crassipes* C. Koch en *Geophilus carpophagus* Leach; larve en pop van de tot de Fungivoriden behorende mug *Ceroplastus testaceus* Dalm. (uit Nederland nog niet bekend) en de Collembolen *Acherutes muscorum* Templ. Hierbij komt nog de tot de Oligochaeten behorende worm *Microscolex phosphoreus* Dugès, uit Zuid-Europa ingevoerd en

soms in kassen en tuinen aangetroffen, maar niet standhoudend. De twee duizendpooten lichten extracellulair; zij produceeren door klieren aan de buikzijde een sterk lichtend sekreet. Alle overige soorent lichten intracellulair, *Ceroplastus* met deelen van het vetlichaam in onveranderlijke intensiteit, de kevers met speciale organen en zeer veranderlijk, de Collembol over het geheele lichaam en alleen na verontrusting. Lichtende symbiontische bacteriën zijn bij geen der zeven diersoorten in 't spel.

De heer **Jongen** heeft 2 bijensoorten, die de heer **Barendrecht** herkent als een *Halictus*- en een *Phcodes*-soort. De heer **Prick** heeft te Bemelen enkele mieren gevangen, die Pater **Schmitz** determineerde als *Myrmica Schencki* Em. (zie Tijdsch. v. Ent. LXX 1927 blz. XLI). Volgens hem is deze soort pas enkele jaren geleden als inlandsch bekend geworden. A. Stä r c k e was degene, die haar, in de omgeving van den Dolder (provincie Utrecht), het eerst ontdekte. In Limburg was tot nu toe Exaten (collectie Wasmann) de eenige vindplaats. Ook de kokertjes, die deze mier vervaardigt, zijn bij Bemelen gevonden.

De heer **Scholte S.J.** deelt mede, dat de heer v. d. Boorn een voor de Nederl. fauna nieuwe netwants heeft gevonden, n.l. *Lasiacantha capucina* Germ. ♂ en ♀, den 26en April '35 te Bemelen onder Thijm. *)

Den volgenden dag ving hij aldaar andermaal een exemplaar, terwijl ook Pater Scholte S.J. er een bemachtigde.

Pater Scholte vond den 26 en 27-4-'35 eveneens te Bemelen ± op dezelfde vindplaats nog een zeldzame netwants, n.l. *Acalypta marginata* Wlff., terwijl hij den 29-4-'35 te Schin op Geul *Catoplatus fabricii* Stäl. aantrof, welke tegelijkertijd hier ook door den heer v. d. Boorn werd gevonden.

Voor zijn ijverig zoeken en mooie vondst schenkt de Voorzitter den heer v. d. Boorn een wantsennet. De heer v. **Schaik** toont een exemplaar van *Adonis aestivalis*, gevonden tusschen koren te Bemelen en een ex. van *Veronica opaca*, eveneens uit Bemelen. De heer v. d. **Boorn** vond een albino van *Lamium purpureum* te Gronsveld. De **Voorzitter** toont een aantal foto's, door den heer De Wever van planten genomen en uit de hand gekleurd. Het zijn ware kunststukken en wetenschappelijk van groot belang. Het geheel vormt een prachtige aanwinst voor ons Museum en bestaat uit eenige honderden opnamen. Vervolgens doet de **Voorzitter** de volgende mededeeling:

Eind December 1934 en begin Januari 1935 verzamelde mej. Marres uit veenmos van Schinveld en Brunssum tal van wantsen en kevers (zie Natuurh. Maandblad, Januari-nummer 1935).

De heer **P. v. d. Wiel** had de welwillendheid deze kevers voor 't Museum te determineren en toen hij daarmee klaar was, schreef hij ons: „het

is mij een groot genoegen U te kunnen melden, dat er niet alleen vele goede soorten bij waren, doch ook de nieuwe soort voor onze fauna, n.l. *Stenus Kiessenwetteri* Rosenh. Deze soort werd destijds door Rosenhauer bij Erlangen in Beieren ontdekt en later ook bij Gelle in Hanover gevonden, tusschen op oude veenkluiten groeiend Sphagnum. Komt ook in Engeland en Frankrijk voor.

De kever behoort tot de *Staphilinidae*, Kortschildvleugeligen en zal, nu de vindplaats te Schinveld maar eenmaal bekend is, zeer zeker in meerdere exemplaren worden terug gevonden. 't Terrain toch waar hij huist, is voor een verder onderzoek allergegeschiktst.

Ten slotte doet de heer **Waage**, naar aanleiding van 't tragisch vergiftigingsgeval te Neder-Weert een mededeeling over *Cicuta virosa*.

Het tragisch sterfgeval van 2 kinderen te Neder-Weert doet de aandacht weer eens vestigen op onze meest giftige inheemsche plant *Cicuta virosa*, de Waterscheerling. De beide slachtoffers hebben van den wortelstok van deze plant gegeten en korten tijd daarna trad de dood in. *Cicuta virosa* is in ons land geen zeldzame verschijning. In Limburg geeft De Wever ze op als voorkomende te Kelpen, dus vlak bij Neder-Weert. Uit de literatuur zijn verschillende sterfgevallen na 't eten van *Cicuta* bekend. In „De Noord-Nederlandsche giftige gewassen" van F. A. W. Miquel M. D., verschenen in 1837, geeft de schrijver eenige gevallen in ons land. In 1716 stierven te Utrecht 2 soldaten, in 1756, 3 van de 4 kinderen, die C. hadden gegeten. 't Vergift, cicutoxin, is geel van kleur en komt in de melksapvaten voor, maar ook in de kamers, die de wortelstok bevat. Deze is dan ook wel 't giftigst en naar 't schijnt, bevat dit deel vooral in 't voorjaar veel gift. 't Vergift kan zelfs door de huid naar binnendringen, wanneer men de wortelstok over de huid wrijft. Zoo zijn 2 personen om 't leven gekomen (Egdahl A.: Arch. Int. Med., 1911, 7, 348.)

Sterfgevallen van meerdere personen door het eten van *Cicuta* vindt men in de literatuur vermeld. (Marsh: U. S. Dept of Agric., Bull. 69, 1914). In 1679 stierven 9 kinderen tegelijk in Duitschland; 11 vergiftigingsgevallen, waarvan 2 met doodelijken afloop worden gemeld uit New Jersey. In 1911 waren 11 jongens van een instituut vergiftigd door *Cicuta*, waarvan er 2 stierven (Stratton, M. R.: Colorado Med., 1909, 16, 104). In Connecticut werden 17 jongens ernstig ziek na 't eten van wortels, stengels en bladeren, maar dank zij snelle, medische hulp bleven allen in leven. (Gompertz, L. M.: Jour. Amer. Med. Assoc., 1936, 87, 1277). In N. Duitschland is het uitroeien van *Cicuta virosa* verplichtend. 't Ware te wenschen, dat op de lagere scholen op 't platteland gewezen werd op deze uiterst giftige plant en op de verschilpunten met Kalmoes, vooral wat den wortelstok betreft, want verwarring met deze plant kan de oorzaak zijn, dat de jongens den wortelstok van *Cicuta* eten.

Te ongeveer half negen sloot de Voorzitter de vergadering.

*) Den 2den Mei l.l. vond de heer v. d. Boorn andermaal te Bemelen nog 7 stuks dezer wants.